

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «КИЄВО-МОГИЛЯНСЬКА АКАДЕМІЯ»**

Схвалено

Вченою радою

Національного університету
«Києво-Могилянська академія»,
протокол №7 від 26 травня 2016 р.

**Освітньо-наукова програма
проведення освітньої діяльності
на третьому (освітньо-науковому) рівні вищої освіти
для підготовки здобувачів ступеня доктора філософії
за спеціальністю 035 Філологія**

Спеціалізація: Теорія, історія української мови та компаративістика

Київ – 2016

Освітньо-наукова програма, за якою провадитиметься освітня діяльність третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти з підготовки здобувачів ступеня доктора філософії за спеціальністю «035 Філологія», спеціалізація – «Теорія, історія української мови та компаративістика», розроблена згідно з вимогами Закону України «Про вищу освіту» (редакція від 13.03.2016 р.) і «Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах)», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 266 від 23.03.2016 р.

Програма відповідає третьому (освітньо-науковому) рівню вищої освіти та восьмому кваліфікаційному рівню за Національною рамкою кваліфікації.

Укладачі програми:

Демська Орися Мар'янівна - доктор філологічних наук, професор кафедри української мови НаУКМА;

Дика Людмила Василівна - кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри української мови НаУКМА;

Лучик Алла Анатоліївна – доктор філологічних наук, професор кафедри загального та слов'янського мовознавства НаУКМА;

Лучик Василь Вікторович - доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри загального і слов'янського мовознавства НаУКМА, Заслужений діяч науки і техніки, Лауреат премії НАН України ім. О. О. Потебні;

Масенко Лариса Терентіївна – доктор філологічних наук, професор кафедри української мови НаУКМА;

Ожоган Василь Михайлович – доктор філологічних наук, професор кафедри української мови НаУКМА, віце-президент з науково-педагогічної роботи;

Передрієнко Віталій Аркадійович – кандидат філологічних наук, доцент кафедри загального та слов'янського мовознавства НаУКМА;

Ясакова Наталія Юріївна – кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови НаУКМА;

Гарант освітньо-наукової програми:

Моренець Володимир Пилипович – доктор філологічних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України, лауреат Державної премії України імені Тараса Шевченка, завідувач кафедри літературознавства НаУКМА

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ОСВІТНЬО-НАУКОВОЇ ПРОГРАМИ

Наукова освіта – це третій цикл освіти, спрямований на підготовку висококваліфікованих науковців і викладачів шляхом поєднання цілеспрямованого структурованого навчання і здійснення наукових досліджень, що забезпечує високий рівень фахових знань і формування дослідницької культури, відповідної світовим та європейським академічним стандартам.

Засадничим принципом наукової освіти в НаУКМА є стимулювання самостійної та продуктивної дослідницької діяльності, підтримка фахової активності й прагнення до нових знань, відкритості до комунікації і взаємодії в рамках міжнародної академічної спільноти.

Освітньо-наукова програма для підготовки здобувачів ступеня доктора філософії зі спеціальності **«035 Філологія»**, спеціалізація – **«Теорія, історія української мови та компаративістика»** має на меті підготовку нового покоління висококваліфікованих фахівців, які будуть здатні працювати за найкращими світовими стандартами, зберігаючи та творчо розвиваючи головні досягнення вітчизняної мовознавчої науки.

Освітньо-наукова програма в обсязі **52 кредити ECTS** включає:

I. Цикл загальної підготовки

1.1. Дисципліни науково-теоретичної підготовки

1.1.1. Нормативні

1.1.2. Вибіркові

1.2. Дисципліни науково-практичної підготовки

1.2.1. Нормативні

1.2.2. Вибіркові

1.3. Дисципліни мовної підготовки

1.3.1. Нормативні

1.3.2. Вибіркові

II. Цикл професійної підготовки

2.1. Нормативні дисципліни

2.2. Цикл вибіркових дисциплін

Навчальні дисципліни пропонуються аспірантам на першому і другому році навчання.

Форма навчання – денна.

Форми аудиторної роботи передбачають можливість максимального забезпечення індивідуальних дослідницьких потреб аспіранта і особливостей підготовки за історичним фахом: варіативні форми аудиторної роботи самостійно планують викладачі окремих дисциплін, у кожному курсі передбачені індивідуальні консультації. Завдання для самостійної роботи максимально пов'язані з планом і завданнями індивідуального дослідницького проекту аспіранта.

Координацію і методичне забезпечення дисциплін циклу загальної підготовки освітньо-наукових програм у Національному університеті «Києво-Могилянська академія» здійснює Докторська школа ім. родини Юхименків (заснована 2008 р.), що є навчально-дослідницьким підрозділом і має на меті створення навчального середовища, сприятливого для набуття аспірантами фахової зрілості, спроможності до творчої ініціативи та самостійних наукових досліджень, навичок і досвіду комунікації у рамках міжнародної академічної спільноти.

Адміністрація Докторської школи ім. родини Юхименків здійснює постійний моніторинг результатів навчання, даних зворотного зв'язку від аспірантів і науковців, що надають наукову освіту в НаУКМА, зокрема про: зміст навчальних дисциплін, наукове керівництво, виконання індивідуального наукового дослідження, публікація та презентація результатів дослідження. Отримані відомості є основою для перегляду форм і методів наукової освіти з метою підтримання високої академічної культури.

Щороку за ініціативою самих аспірантів чи адміністрації НаУКМА можуть пропонуватися додаткові тренінги, відкриті семінари, навчальні дослідницькі проекти, відкриті лекції, літні школи та інші навчальні події, що формують DS Curriculum - спеціальну відкриту програму Докторської школи ім. родини Юхименків.

З метою забезпечення якості навчання в рамках DS Curriculum для всіх аспірантів першого року навчання передбачено загальний *вступ до наукової освіти*, який відбувається у вигляді тренінгу й включає такі теми:

- Інформація про процедури й стандарти наукової освіти в НаУКМА;
- Загальний огляд змісту дисциплін освітньо-наукових програм;
- Робота з базами даних і користування бібліотекою;
- Процедури роботи з науковим керівником;
- Контроль, звітність і критерії оцінювання роботи аспіранта;
- Можливості участі аспірантів у науковій роботі в НаУКМА;
- Можливості міжнародної академічної мобільності.

Важливою складовою моделі наукової освіти в НаУКМА є участь аспірантів усіх років навчання у щорічній звітній конференції «A LINEA». Матеріали до конференції готуються за наданими рекомендаціями й зразками, а секції модеруються представниками проектних груп освітньо-наукових програм.

Основна мета конференції – познайомити спільноту аспірантів і викладачів із задумом дослідження, оприятити його внутрішню логіку, сформулювати віднайдені результати й проблемні моменти, запропонувати міркування щодо свого дослідницького проекту в контексті загальних тем міждисциплінарних секцій, які заохочують до рефлексії над загальними питаннями соціальної й етичної відповідальності науковця, наукової новизни і приросту знань, питання поширення наукових результатів у міждисциплінарному і поза-фаховому контексті, економічний аспект науки.

У рамках конференції відбуваються гостьові лекції, методологічні воркшопи, загальні семінари для аспірантів усіх спеціальностей.

І. ЦИКЛ ЗАГАЛЬНОЇ ПІДГОТОВКИ

Цикл загальної підготовки (35 кредитів ЄКТС) складається з трьох блоків дисциплін: науково-теоретичної, науково-практичної і мовної підготовки, що сприяють формуванню інтегральної компетентності третього рівня освіти: *здатність розв'язувати комплексні проблеми в галузі професійної дослідницько-інноваційної діяльності, що передбачає глибоке переосмислення наявних і створення нових цілісних знань та/або професійної практики.*

У кожному блоці передбачені нормативні дисципліни й надана можливість вибору дисциплін, щоб забезпечити потреби індивідуальних дослідницьких проектів аспірантів.

Навчальні результати, які передбачені циклом дисциплін загальної підготовки, розвивають здатності активного дослідника до фахової діяльності в трьох сферах:

- Сфера Д (дослідження) – знання фаху й предмету дослідження, методологічні навички, володіння сучасними технологіями досліджень; високий рівень володіння навичками і технологіями пошуку та обробки наукової інформації;
- Сфера К (комунікація) – виховання здатності до репрезентації і спілкування в межах глобальної наукової спільноти, що включає навички мовлення, письма та презентації англійською мовою, а також уміння формулювати результати дослідження в тій формі, яка потрібна для певної мети чи аудиторії, навички викладача;
- Сфера М (менеджмент) – поєднує навички планування та управління науковими проектами, пошуку наукових грантів, розвиток особистісної ініціативності, уміння формувати робочі групи й спільноти; уміння планувати свою кар'єру.

Курси тематичного блоку «**1.1. Дисципліни науково-теоретичної підготовки**» забезпечують формування системного наукового світогляду, ґрунтовні знання філософських засад наукового пізнання, загальних методів наукового дослідження, розуміння засад академічної культури й етики, здатності до інтелектуального ризику та перегляду наукових парадигм на основі розуміння історичності науки й критеріїв науковості.

№	Назва	ЄКТС	Кількість годин	Кількість аудиторних годин	Кількість годин самостійної роботи	Кількість годин консультацій	Форма контролю
І. Цикл загальної підготовки							
<i>1.1. Дисципліни науково-теоретичної підготовки</i>							
<i>1.1.1. Нормативні</i>							
1	Логіка, методологія і етика наукового дослідження	4	120	52	65	3	Іспит
2	Прикладна філософія	3	90	26	61	3	Залік
<i>Всього</i>		<i>7</i>	<i>210</i>	<i>78</i>	<i>126</i>	<i>6</i>	
<i>1.1.2. Вибіркові</i>							
1	Історія науки	3	90	26	61	3	Залік
2	Історія українського мовознавства	3	90	26	61	3	Залік
<i>Всього (один з курсів)</i>		<i>3</i>	<i>90</i>	<i>26</i>	<i>61</i>	<i>3</i>	<i>1</i>
Разом		10	300	104	187	9	

1.1.1. Нормативні дисципліни

1. Логіка, методологія та етика наукового дослідження

Викладає: д.ф.н., доц. Лютий Т. В.

Основна мета курсу – допомогти аспірантам оволодіти актуальними загальнонауковими компетентностями через ознайомлення з провідними тенденціями в розвитку філософії та методології науки. Курс включає розгляд засадничих світоглядних проблем сучасної науки, ознайомлення з ключовими методологічними проблемами науки, виокремлення глобальних тенденцій в трансформації наукової картини світу та визначення провідних функцій науки в житті суспільства. Слухачі курсу зможуть виокремити ціннісні етичні засади наукової діяльності та принципи формування професійної етики вченого.

За допомогою основних елементів логіки наукового пізнання, окреслених у курсі, через удосконалення навичок логічного аналізу й вивчення основних загальнонаукових дослідницьких методів і методик, аспіранти зможуть самостійно формувати системний науковий світогляд. Курс сприяє оволодінню навичками генерування та інтерпретування нових ідей, умінню виявляти, ставити та вирішувати проблеми, розроблювати теоретичні концепції, виявляти нові тенденції розвитку науки і критично оцінювати їхній потенціал.

2. Прикладна філософія

Викладає: д.ф.н., проф. Менжулін В. І.

Основна мета курсу – інтегрувати й удосконалити вже набуті на попередніх етапах навчання загальнонаукові (філософські) компетентності та скористатися ними для визначення й розв'язання актуальних теоретико-пізнавальних, світоглядних, культурних, соціальних, політичних та етичних проблем, що постають чи можуть постати перед науковцями в зв'язку з їх професійною діяльністю.

Аспіранти будуть залучені до осмислення широкого кола практичних питань на основі опанування культури філософського мислення, що передбачає вміння визначати філософські аспекти в рамках спеціальних наукових досліджень та дисциплін і оволодіння навичками їх аналізу. У курсі пропонується проектувати професійну діяльність з урахуванням етичних норм, історичного досвіду, культурних традицій, соціально-політичних тенденцій, тощо, що формує здатність до інтелектуального ризику та перегляду наукових парадигм.

Окрема увага приділятиметься навичкам ведення міждисциплінарного діалогу на засадах науковості та толерантності, умінню формулювати переконливі аргументи на підтвердження наукових гіпотез.

1.1.2. Вибіркові дисципліни

1. Історія науки

Викладає: д. ф. н., доц. *Лютий Т. В.*

Метою курсу є ознайомлення студентів із основними етапами становлення науки, історичними типами наукової й технічної раціональності і формування на основі цих знань уміння здійснювати історико-наукове дослідження в межах власного фахового зацікавлення.

У курсі зіставляються і розрізняються наукова, філософська й релігійна картини світу, формується здатність розуміти їх сутність, специфіку та взаємозв'язки на основі розуміння науки як історичного феномену.

Через порівняльний аналіз критеріїв науковості, аспіранти зможуть досягти розуміння ролі науки в розвитку цивілізації. Слухачі курсу набудуть здатності кваліфікувати напрями власних дослідницьких проектів у контексті розвитку науки й цивілізації. Під історичним кутом зору будуть проаналізовані також і системи цінностей, на які орієнтуються вчені, визначена роль ідеології та міфів в історії науки.

2. Історія українського мовознавства

Викладає: к. філ. н., доц. *Передрієнко В. А.*

Курс містить основні відомості з історії української лінгвістики як наукової дисципліни, висвітлює процеси становлення та основні етапи розвитку науки про українську мову від давніх часів до сучасності, питання історіографії мовознавчої україністики.

Предмет курсу – історія вивчення основних макрогалузей україністики: сучасної літературної мови, історичної граматики української мови, історії літературної мови, діалектології, лінгвостилістики та ін. Крім того, передбачено подати стислий огляд історії вивчення в Україні питань загального та слов'янського мовознавства.

У курсі *передбачено з'ясувати* ряд питань історії українського мовознавства в колі інших історико-лінгвістичних дисциплін; питань формування і сучасного стану науки про українську графіку й орфографію; проблем її фонетики і граматики, лексики і фразеології; основних проблем і перспектив дослідження стилістики, лінгвостилістики української літературної мови та її прикладних аспектів. Звернуто увагу на процеси вивчення історії внутрішньої системи української мови (історичної фонетики, граматики, лексики і фразеології), зокрема питань походження української мови, на вивчення історії української літературної мови, пам'яткової спадщини, переважно опублікованої і почасти рукописної і стародрукованої, а також на основні аспекти вивчення української діалектології. Важливе значення має висвітлення досягнень видатних українських і зарубіжних мовознавців, які працювали в галузі історії та сучасного стану українського мовознавства. Завершальним у курсі є заняття, присвячене проблемам і перспективам вивчення історії українського мовознавства.

Курс зорієнтований на завершення лінгвістичної підготовки фахівців, зокрема з історико-лінгвістичних дисциплін. Сказане стосується також споріднених дисциплін, пов'язаних із вивченням інших слов'янських і неслов'янських мов.

Фахівець має *знати* теоретичні засади з названих проблем, *знати* основні факти з історії і сучасного стану української філології, орієнтуватися у відповідній науковій літературі. Він повинен *уміти* диференційовано розглядати спільне і відмінне в історії української лінгвістики та в історії лінгвістичної славістики, розуміти, які основні закономірності визначають історію і сучасний стан лінгвістики як науки і як онтологічного явища, орієнтуватися у найважливішій пам'ятковій спадщині.

Навчальні формати:

- короткий лекційний виклад теоретичних положень;
- практичні заняття із застосуванням отриманих знань у процесі проведення лінгвістичного дослідження;
- письмові творчі (індивідуальні) роботи;
- підготовка і презентація дослідницької роботи (доповідь + матеріали)

Основні теми:

Лекція 1. Історія українського мовознавства як наукова дисципліна.

Лекція 2. Вивчення сучасної української літературної мови: Графіка й орфографія.

Лекція 3. Вивчення сучасної української літературної мови: Лексика і фразеологія.

Лекція 4. Вивчення сучасної української літературної мови: Фонетика і граматики.

Лекція 5. Вивчення сучасної української літературної мови: Стилїстика. Лїнгвостилїстика.

Лекція 6. Вивчення сучасної української літературної мови: Прикладні аспекти.

Лекція 7. Історія вивчення української діалектології.

Лекція 8. Вивчення історії української мови: Питання походження. Пам'ятки (рукописи, стародруки, публікації).

Лекція 9. Вивчення історії української мови: Фонетика і граматики.

Лекція 10. Вивчення історії української мови: Лексика і фразеологія.

Лекція 11. Вивчення історії української мови: Історична діалектологія.

Лекція 12. Вивчення історії української літературної мови.

Лекція 13. Проблеми і перспективи вивчення історії українського мовознавства.

В рамках блоку «1.2. Дисципліни науково-практичної підготовки» аспіранти отримають змогу набути навичок володіння засобами комунікації та інформаційними технологіями для передачі знань про наукові результати і збільшення впливу результатів наукових досліджень у академічному, економічному та соціальному контекстах; оволодіють методиками викладання і популяризації знань, здобудуть уміння використовувати інформаційні комунікаційні технології для самостійного дослідження, викладання й управління науковою діяльністю, знання про основні наукометричні показники й ресурси для оцінки потенціалу дослідження.

№	Назва	ЄКТС	Кількість годин	Кількість аудиторних годин	Кількість годин самостійної роботи	Кількість годин консультацій	Форма контролю
<i>1.2. Дисципліни науково-практичної підготовки</i>							
<i>1.2.1. Нормативні</i>							
1	Робота з інформаційними ресурсами	3	90	26	58	6	Іспит
2	Викладання у вищій школі	3	90	26	61	3	Іспит
3	Викладацька практика	3	90	26	61	3	Залік
<i>Всього</i>		9	270	78	180	12	
<i>1.2.2. Вибіркові</i>							
1	Сучасні методики викладання, особливості он-лайн освіти	3	90	26	61	3	Залік
2	Менеджмент наукових проєктів	3	90	26	61	3	Залік
<i>Всього (один з курсів)</i>		3	90	26	61	3	3
<i>Разом</i>		12	360	104	241	15	

2.1. Нормативні дисципліни

1. Робота з інформаційними ресурсами

Викладає: к.н.соц.ком., Назаровець С. А.

Мета курсу – сформувати у аспіранта систему знань та вмінь, що забезпечить проведення ефективної інформаційної діяльності, яка передбачає використання універсальних та спеціалізованих інформаційних ресурсів, комерційних і відкритих джерел наукової інформації, ознайомлення з тенденціями розвитку інформаційних ресурсів та сучасними практиками пошуку інформації у мережі Інтернет.

Слухачі курсу здобудуть уміння планувати й ефективно проводити інформаційну роботу (збір та аналіз наукових джерел) для проведення дослідження; навчатися використовувати основні наукометричні показники, ресурси, а також відповідне програмне забезпечення, інформаційні та комунікаційні технології для ефективного пошуку, збереження та аналізу наукової інформації.

У курсі будуть розглядатися альтернативні метрики вимірювання наукової активності і сучасні практики репрезентації наукової інформації.

У контексті аналізу тенденцій розвитку інформаційних ресурсів будуть представлені принципи інтегрування в процес публікації і поширення дослідницьких результатів, генерування впливовості наукових концепцій на основі етики наукових публікацій.

2. Викладання у вищій школі

Викладає: д.псих.н., професор Чернобровкін В. М.

Основне завдання курсу – послідовне занурення слухачів у практику викладання: від загальних відомостей про законодавче регулювання сучасної освітньої практики, освітні стандарти й нормативний зміст підготовки здобувачів вищої освіти різних рівнів – до практичних навичок моделювання навчальних подій і форм аудиторної роботи у відповідності до очікуваних навчальних результатів.

Слухачі курсу будуть уміти застосовувати принципи когнітивної структури навчання за таксономією освітніх цілей Б. С. Блума (1956) при розробці змісту навчальних дисциплін, оволодіють інструментами і формами оцінювання результатів навчання.

У курсі будуть представлені типові форми документування навчального процесу згідно вимог законодавства і навчального закладу/інституції; засоби комунікації та інформаційних технологій для передачі знань про наукові результати і збільшення впливу результатів наукових досліджень у академічному, економічному та соціальному контекстах.

Важливим аспектом курсу є формування уміння вести етичну комунікацію зі студентами й колегами, обізнаність з прийомами демонстрування принципів академічної доброчесності і плекання високої академічної культури.

3. Викладацька практика

Викладає: д.псих.н., професор Чернобровкін В. М.

Цей курс є практично орієнтованим і покликаний сформувати уміння планувати й проводити аудиторні заняття (лекції, семінари, практичні і лабораторні заняття) з урахуванням особливостей і вимог фахової підготовки, а також формувати систему оцінювання результатів роботи студентів в аудиторії і їхньої самостійної роботи над усними та письмовими завданнями.

З огляду на практичні потреби щоденної викладацької практики будуть розглянуті методики залучення студентів до науково-орієнтованого і студентоцентричного навчання; засоби координації самостійної роботи слухачів курсу; ведення ефективної комунікації із учасниками курсу; способи вирішувати проблемні ситуації під час проведення аудиторних занять; види і форми контрольних завдань..

Важливим аспектом курсу є формування уміння вести етичну комунікацію зі студентами й колегами, обізнаність з прийомами демонстрування принципів академічної доброчесності і плекання високої академічної культури.

1.2.2. Вибіркові дисципліни

1. Сучасні методика викладання, особливості он-лайн освіти

Викладає: к. ф. н., Криворучка Л. Д.

Курс спрямований на формування навичок інтерактивного викладання й здатності залучати слухачів до самостійного навчання і навчання в співпраці.

Слухачі курсу будуть обізнані з алгоритмами проведення занять і особливостями оцінювання результатів навчання за такими інтерактивними методиками: демонстрування моделі виконання фахових завдань (scaffolding), вирішення дослідницьких проблем (problem based learning - PBL), діалогічна співпраця (Philosophy for Childrent - P4C). У межах курсу буде запропоновано приклади застосування інтерактивних методик в реаліях вимог української вищої освіти і для навчання різновікових груп, а також аналіз недоліків і обмежень запропонованих методів.

Також буде запропонований аналіз дидактичних особливостей і нових викликів для викладача в процесі планування он-лайн навчання, можливостей поєднувати он-лайн і традиційні форми навчання й перевірки знань. Буде здійснений огляд відкритих освітніх ресурсів програмного забезпечення для ведення навчання і комунікації в он-лайн середовищі.

2. Менеджмент наукових проектів

Викладає: д. н. держ. упр., доц. Чала Н. М.

Мета курсу – сформувати вміння розробляти, планувати й ефективно реалізовувати наукові проекти за базовою моделлю проектного менеджменту (знання процесів і процедур ініціації, ведення й завершення проекту) із доцільним застосуванням відповідного програмного забезпечення. Окрема увага приділятиметься виробленню навичок обрахування проектних кошторисів, оцінювання результатів проекту і планування проектних ризиків, формування вміння планувати робочі завдання в часі і встановлювати пріоритети у проектній діяльності.

Складовою курсу є також формування вміння вести науково-організаційну діяльність завдяки обізнаності з принципами формування робочих груп, етичної ділової комунікації, техніками підвищення ефективності використання робочого часу й наполегливості в досягненні поставлених завдань у визначені терміни; вміння працювати автономно та ініціативно.

Серед тем курсу важливе місце посідає також проблематика стратегічного планування й формулювання цілей наукового проекту з урахуванням актуальних тенденцій розвитку наукової галузі й прагматики соціального контексту.

Третій тематичний блок циклу загальної підготовки - **1.3. Дисципліни мовної підготовки** - спрямовано на удосконалення рівня володіння українською та англійською мовою, щоб досягти уміння доказово й обґрунтовано викласти результати власного дослідження й брати компетентну участь у комунікації і взаємодії в рамках міжнародної академічної спільноти.

Особливістю планування цього циклу є широка пропозиція модульних вибіркового дисциплін з англійської мови (5 дисциплін по 2 кредити ЄКТС), з помірних яких аспіранти мають обрати не менше двох складових для формування свого індивідуалізованого мовного курсу в обсязі 4 кредитів ЄКТС, що дасть змогу обрати напрям для підвищення рівня володіння англійською мовою, що є найбільш практично орієнтований з огляду на майбутню наукову діяльність.

№	Назва	ЄКТС	Кількість годин	Кількість аудиторних годин	Кількість годин самостійної роботи	Кількість годин консультацій	Форма контролю
<i>1.3. Дисципліни мовної підготовки</i>							
<i>1.3.1. Нормативні</i>							
1	Культура наукової мови	3	90	26	30	4	Залік
2	Наукова англійська мова (Academic English)	3	90	52	35	3	Іспит
3	Наукове письмо англійською мовою за напрямками: (Academic Writing in Humanities, Sciences, IT)	3	90	52	35	3	Іспит
<i>Всього</i>		9	270	156	105	9	Іспити - 2 Заліки - 1
<i>1.3.2. Вибіркові модулі для індивідуалізованого курсу "Наукова англійська мова 2"</i>							
1	Наукові презентації англійською мовою (Academic Presentation)	2	60	26	30	4	Залік
2	Написання грантових пропозицій (Grants and Project Writing)	2	60	26	30	4	Залік
3	Корективний курс англійської мови	2	60	26	30	4	Залік
4	Підготовка до міжнародних тестів (TOEFL та IELTS)	2	60	26	30	4	
5	Особливості перекладу наукової літератури	2	60	26	30	4	Залік
<i>Всього (не менше 2 дисциплін)</i>		4	120	52	60	8	2
<i>Разом</i>		13	360	182	166	12	Іспити - 2 Заліки - 3

1.3.1. Нормативні дисципліни

1. Культура наукової мови

Викладає: д.філ.н., проф. Ожоган В. М.

Мета курсу – сформувати вміння вживати мовні одиниці з якнайбільшою комунікативною доцільністю відповідно до норм української літературної мови. Окрема увага приділятиметься виробленню навичок літературного редагування наукового тексту: точність, логічність, простоту, стислість і виразність мовлення. Курс поглиблює знання про мовні норми, науковий стиль, особливості мовної організації наукових текстів різних жанрів, охоплює складні питання українського слово- і формовживання, творення й уживання синтаксичних конструкцій та пунктуації.

Аспіранти ознайомляться зі складними питаннями українського слово- і формовживання, творення й уживання синтаксичних конструкцій та пунктуації, побудови писемного наукового тексту та усного виступу. Особлива увага приділятиметься змінам у лексичному фонді мови, що постали протягом останніх десятиліть у зв'язку з суспільно-політичними та культурними змінами в житті держави. Курс спрямований також на вироблення навичок літературного редагування наукового тексту.

Основні теми: Значення, складники та сучасні проблеми культури наукової мови; лексична нормативність наукового тексту: попередження помилок, спричинених впливом російської мови; уживання іншомовної лексики та правопис слів іншомовного походження; складні випадки відмінювання й уживання іменників і займенників у науковому тексті; словозміна та правопис прикметників і числівників; правильне вживання і правопис дієслівних форм, прислівників та прийменників; уникнення в науковому тексті невластивих українській мові синтаксичних конструкцій; правильна побудова простих ускладнених речень і розділові знаки в таких структурах; правильна побудова та пунктуаційне оформлення складних речень; способи передавання чужого мовлення, оформлення цитат, редагування наукового тексту.

2. Наукова англійська мова (Academic English)

Викладає: к.філ.н., доц. Василенко І. В.

The purpose of the course Academic English is to develop the language skills – vocabulary, grammar, sentence structure, punctuation – essential for mastering academic style and communicating effectively in academic discourse. PhD students will be guided through various strategies of academic writing, in particular, problem statement, literature review, methodology section, as well as academic genres, such as summary, review, abstract, research proposal (thesis proposal). The course participants will be supported through the main stages of drafting a PhD thesis proposal regarding its composition and language features. The course will also contribute to strengthening the presentation skills applied in academic environment. The evaluation of the course participation will be based on the students' practical activities in class and timely submission of the requested assignments.

3. Наукове письмо англійською мовою за напрямками (Academic Writing in Humanities, Sciences, IT)

Викладає: к.філ.н., Мазін Д. М.

The course aims at developing strong practical skills necessary for successful writing of a research article in English within one's field of studies to be published in a peer-reviewed journal. Planned as an integral part of PhD curriculum, the course is designed to lead PhD students through the main stages of preparing research publications as requested in their academic fields. The course will focus on the structure elements, appropriate vocabulary and grammar features of a research article, as well as deepen the PhD students' level of expertise in linguistic skills that are required in English writing for academic purposes

1.3.2. Вибіркові модулі для формування індивідуалізованого мовного курсу «Наукова англійська мова-2»

1. Наукові презентації англійською мовою (Academic Presentation)

Викладає: к.філ.н., Мазін Д. М.

Курс спрямований на поглиблення навичок підготовки та здійснення наукових презентацій англійською мовою в академічному середовищі. Студенти PhD-програм зможуть практично оволодіти мовними та поведінковими стратегіями підготовки до різних видів наукових презентацій, зокрема, виступу на науковій конференції або участі в груповому обговоренні (panel discussion), розвинуть вміння ефективно ставити та відповідати на різні види запитань під час презентацій. Курс “Academic Presentation” удосконалисть відповідні навички володіння англійською мовою (лексичні та граматичні особливості), необхідні для повноцінної комунікації в усному академічному дискурсі. У програмі курсу також інтегрований розвиток відповідних навичок англійськомовного наукового письма, необхідних для підготовки ефективного письмового заявляння для участі у міжнародних наукових конференціях (conference proposal, conference abstract).

2. Корективний курс з англійської мови

Викладає: к.філ.н., доц. Василенко І. В.

Мета цього курсу – підвищення рівня володіння англійською мовою для науково-освітнього вжитку серед тих слухачів PhD-програм, які відчувають потребу в додатковій підтримці з вивчення мови. Курс буде особливо корисним для аспірантів/докторантів, які потребують посиленої уваги до збагачення словникового складу, розвитку певних аспектів граматики та синтаксису після проходження нормативного курсу з англійської мови “Academic English”.

3. Написання грантових і проектних пропозицій (Grants and Project Writing)

Викладає: к.філ.н., Мазін Д. М.

Цей функціональний курс спрямований на формування та удосконалення писемних мовленнєвих навичок з англійської мови, необхідних для структурованої й успішної підготовки, аналізу, розробки та написання проектних і грантових пропозицій з метою пошуків фінансової або технічної підтримки науково-дослідних проектів. Протягом курсу буде приділено необхідну увагу різним аспектам володіння мовою – лексичним, граматичним, синтаксичним – які є основою для успішного писемного оформлення грантових і проектних пропозицій згідно з поширеним міжнародним досвідом.

4. Особливості перекладу наукової літератури англійською мовою

Викладає: к.філ.н., доц. Василенко І. В.

Мета цього курсу – сформуванню та закріпленню умінь на достатньому фаховому рівні виконувати писемний переклад науково-дослідних матеріалів у сфері власних наукових досліджень з англійської на українську або з української на англійську мову. Слухачі курсу на практичному матеріалі розглянуть специфіку перекладу як різновиду інтелектуально-мовленнєвої діяльності, опанують основними аналітичними підходами, а також лексико-граматичними і стилістичними навичками, необхідними для успішної передачі змісту, понять і концепцій (а не лише слів) мовленнєвими засобами української або англійської мови.

5. Підготовка до міжнародних тестів (TOEFL та IELTS)

Викладає: к.філ.н., доц. Василенко І. В.

Тести є орієнтованими на перевірку основних мовних навичок: читання, аудіювання, говоріння і письма. Курс знайомить зі структурою міжнародних тестів і дає можливість відпрацювати на практиці різні типи завдань зі вказаних навичок, а також поглибити знання граматики та лексики.

II. ЦИКЛ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ

Цикл дисциплін професійної підготовки (17 кредитів ЄКТС) складається з двох крупних блоків: нормативних дисциплін та вибірових дисциплін.

Тематичний блок 2.1. Цикл нормативних дисциплін професійної підготовки складається з чотирьох курсів, що спрямовані на формування навичок ефективного планування та здійснення дослідження історичних явищ; здатність до науково-організаційної діяльності і співпраці в межах фахової спільноти та комунікації його результатів для подальшого практичного використання.

№	Назва	Кількість кредитів	Кількість годин	Кількість аудиторних годин	Кількість годин самостійної роботи	Кількість годин консультацій	Форма контролю
II. Цикл професійної підготовки							
<i>2.1. Нормативні</i>							
1	Розробка дисертаційного проекту	3	90	26	58	6	Іспит
2	Аспірантський семінар	4	120	52	62	6	Залік
3	Мова і мовознавство	3	90	26	58	6	Іспит
4	Проблемні питання українського мовознавства	3	90	26	58	6	Іспит
<i>Всього</i>		<i>13</i>	<i>420</i>	<i>156</i>	<i>240</i>	<i>24</i>	Іспити - 3 Заліки - 1

1. Розробка дисертаційного проекту

Викладає: *д. філ. н., проф. Ожоган В. М.*

Основна мета курсу – ознайомлення аспірантів із нормативними документами і чинними вимогами до дисертаційних робіт в Україні, типовою структурою дисертацій, процедурами проходження захисту дисертаційної роботи.

Практичний курс, метою якого є ознайомлення аспірантів з основними вимогами до проведення і написання дисертаційного дослідження; основними характеристиками дисертаційного проекту та його структурних частин. Аспіранти навчатимуться представляти й захищати дисертаційні проекти; укладати анотовані бібліографії.

Основні теми:

1. Основні складові дисертаційного дослідження.
2. Техніка наукової роботи. Постановка дослідницької проблеми. Робоча гіпотеза та її перевірка. Визначення об'єкта та предмета дослідження, його мети та завдань. Складання плану роботи.
3. Бібліографічна підготовка. Ознайомлення із сучасним станом дослідження. Укладання анотованої бібліографії
4. Підбір джерел. Визначення методологічного та теоретичного інструментарію для їх опрацювання.
5. Навички критичного аналізу наукових текстів. Стилїстика наукового тексту. Етика наукових публікацій: норми цитування, запозичення ідей та формулювань.

6. Публічна презентація результатів дослідження: правила побудови наукової аргументації, етика наукової полеміки, навички публічних виступів.
7. Підготовка дисертаційного проекту.

У результаті вивчення курсу аспірант повинен:

Знати: основні вимоги до дисертаційного дослідження, норми цитування; основні етапи роботи над дисертацією; характеристики структурних частин дисертації; принципи і етику публічного представлення результатів дослідження.

Вміти: працювати з науковою літературою та джерелами; визначати коло джерел для дослідження; укладати анотовану бібліографію; підготувати і захистити дисертаційний проект.

Навчальні формати: практичні інтерактивні заняття; критична робота з літературою та джерелами; публічне представлення і захист дисертаційного проекту; укладання анотованої бібліографії

2. Аспірантський дослідницький семінар

Викладає: д. філ. н., проф. Лучик А. А.

Основна мета семінару – створення навчально-наукової дослідницької групи, робота в якій допоможе аспірантам здійснювати дисертаційні дослідження на належному рівні та у відповідності до встановленого плану.

Від учасників курсу вимагається систематично представляти проміжні результати своїх досліджень, що є одним із найважливіших засобів формування здатності до систематичної наукової роботи і комунікації.

Курс надає можливість аспірантам здійснювати презентації та апробацію перших результатів власних наукових досліджень, брати участь в наукових дискусіях, переймати позитивний досвід у проведенні дисертаційних досліджень іншими аспірантами, отримувати рецензування та консультації досвідчених вчених щодо методів і результатів власної дисертаційної роботи.

Основні теми: Форми і методи представлення результатів власних наукових досліджень. Роль та форми проведення наукових форумів (семінарів, конференцій, круглих столів, симпозіумів, панельних дискусій тощо). Вимоги до матеріалів, які подаються для участі в наукових конференціях, їхня типова структура.

Курс передбачає проведення занять в інтерактивному форматі, викладається на 1 і 2 році навчання.

3. Мова і мовознавство

Викладає: д. філ. н., професор Лучик В. В.

Курс розглядає найважливіші напрями сучасного мовознавства з погляду їх світоглядного та методологічного статусу. Аналіз методологічних засад і проблем наукових досліджень проводиться на основі поєднання системного, компаративістського та герменевтичного підходів до мови з урахуванням концепцій засновників теоретичного мовознавства, теорій сучасної лінгвістики, філософії мови, загальнонаукових і галузевих методів та прийомів.

У ньому розглядається місце мовознавства серед інших наук і низка загальнотеоретичних питань, знання яких необхідне кваліфікованим філологам для системного уявлення про мову як багатогранне суспільне явище. Основні з них такі: мова і

свідомість, мова й суспільство, закономірність розвитку мов, мова як знакова система, структура мовної системи, генеалогія та типологічна класифікація мов, мова й письмо.

У результаті вивчення курсу аспірант повинен:

Знати: Ключові питання про природу, властивості, функції, розвиток та системну організацію мови, основні теорії щодо цих питань в історичному та в сучасному мовознавстві.

Уміти: Застосовувати отримані знання в практиці лінгвістичних досліджень, виконувати фонетичний, лексичний, морфемний, словотвірний, морфологічний і синтаксичний аналіз одиниць відповідних мовних рівнів.

Навчальні формати:

- короткий лекційний виклад теоретичних положень;
- практичні заняття із застосуванням отриманих знань у процесі проведення лінгвістичного дослідження;
- письмові творчі (індивідуальні) роботи;
- підготовка і презентація дослідницької роботи (доповідь + матеріали)

Основні теми:

1. Мовознавство як наука і навчальна дисципліна. Предмет мовознавства як науки. Проблеми загального і часткового мовознавства. Зв'язок мовознавства з іншими науками.
2. Виникнення мовознавства. Стародавнє східне мовознавство. Античне європейське мовознавство.
3. Розвиток староевропейського мовознавства. Європейське мовознавство Середньовіччя, епохи Відродження й XVII–XVIII ст.
4. Виникнення порівняльно-історичного мовознавства. Передумови виникнення порівняльно-історичного мовознавства. Осередки формування компаративістики: германський, данський, слов'янський. Можливості і результати порівняльно-історичного мовознавства.
5. Шляхи розвитку компаративістики. Лінгвістична концепція А. Шлейхера. Наступний розвиток порівняльно-історичного мовознавства. Молодограматизм.
6. Філософія мови. В. фон Гумбольдт як засновник сучасного теоретичного мовознавства. Філософія мови В. фон Гумбольдта, О. О. Потебні та ін.
7. Напрями мовознавства 2-ї половини XIX – початку XX ст. Логічне і психологічне мовознавство. Соціологія мови та етнолінгвістика.
8. Структуралізм у мовознавстві. Лінгвістична концепція Ф. де Сосюра як перехід від компаративізму до структуралізму. Мовознавство XX ст. і структуралізм.
9. Радянське мовознавство. Методологічні засади радянського мовознавства. Роль академіка Марра в розвитку радянського мовознавства. Українське мовознавство в радянську добу.
10. Мовознавство кінця XX – початку XXI ст. Проблеми і взаємовплив новітнього вітчизняного та зарубіжного мовознавства. Результати взаємодії українських і зарубіжних лінгвістів.

11. Мова як ознака людини. Суспільна природа мови. Теорії походження людської мови. Функції мови.
12. Знаковий характер мови. Семіотика як наука про знаки. Типи знаків. Мова як універсальна знакова система.
13. Історичний розвиток мов. Основні процеси в розвитку мов. Суспільні типи мов та штучні мови як наслідок розвитку людської спільноти. Взаємодія різних форм мови в процесі її розвитку.
14. Мова як система. Структура мовної системи. Значення і функції структурних елементів у мовній системі. Поняття мови і мовлення.
15. Фонетична система мови. Основні одиниці фонетики. Історичний розвиток звуків. Фонологія як наука про систему фонем. Фонетичний аналіз слів.
16. Лексико-семантична система мови в діячності. Динаміка лексичного складу мови. Зміни в семантичній структурі слів. Можливості реконструкції лінгвокультурної інформації на основі сучасного лексичного складу мов. Етимологічний аналіз слів.
17. Грамматичні особливості слова. Морфемна будова слів. Словотвір як механізм розвитку мови. Морфологічна організація мови. Морфемний, словотвірний і морфонологічний аналіз слова.
18. Синтаксична будова мови. Синтаксис як матеріалізація людської думки. Основні одиниці синтаксису. Залежність синтаксису від специфіки мов. Поняття тексту і дискурсу. Синтаксичний аналіз тексту.
19. Мова і письмо. Історичні передумови виникнення письма. Етапи розвитку суспільства і типи письма. Проблеми реконструкції праформ письмових знаків.

4. Проблемні питання українського мовознавства

Викладає: д. філ. н., професор Ожоган В.М.

Курс покликаний допомогти докторантам сформувати систему знань та вмінь, які необхідні для проведення мовознавчих досліджень, ознайомити аспірантів з новітніми лінгвістичними теоріями, які поширені у вітчизняному й світовому мовознавстві. Основну увагу курсу зацікавлено на функційних особливостях синтаксису української мови, виясненні основних (предикатних і субстанційних) й вторинних синтаксем, кореляції формально-граматичної й семантико-синтаксичної структур простого елементарного й неелементарного речень, структурі й семантиці складних речень.

У результаті вивчення курсу студент повинен:

Знати: сутність основних новітніх лінгвістичних теорій, методи й методики лінгвістичних досліджень. Типологію формально-синтаксичних і семантико-синтаксичних одиниць, принципи розрізнення цих одиниць, кореляцію на різних рівнях. Різновиди основних й вторинних синтаксем української мови.

Навчальні формати: лекції, інтерактивні лекційні заняття, дискусії.

Основні теми:

- Лекція 1. Сучасні лінгвістичні теорії
- Лекція 2. Основні принципи синтаксичного дослідження
- Лекція 3. Функційний синтаксис
- Лекція 4. Формально-синтаксична й семантико-синтаксична структура простого елементарного речення
- Лекція 5. Формально-синтаксична й семантико-синтаксична структура простого елементарного речення
- Лекція 6. Мінімальні формально-синтаксичні одиниці
- Лекція 7. Категорія валентності. Валентність й семантико-синтаксична структура речення
- Лекція 8. Категорія валентності. Валентність й семантико-синтаксична структура речення
- Лекція 9. Семантика і структура предикатних синтаксем
- Лекція 10. Семантика і структура предикатних синтаксем
- Лекція 11. Семантика і структура субстанційних синтаксем
- Лекція 12. Вторинні синтаксеми

2.2. Цикл вибірових дисциплін

Цикл вибірових дисциплін програми сформовано з урахуванням потреби глибокого переосмислення наявних і створення нових цілісних знань стосовно практичного застосування лінгвістичних досліджень і нових сфер дослідження людського мовного досвіду.

Запропоновані дисципліни формують уміння використовувати різні методи для мовознавчого дослідження, використовувати методологію та інструментарій суміжних гуманітарних і суспільних дисциплін, брати участь у відкритих дискусіях із фахової проблематики, й уміння популяризувати наукове знання.

№	Назва	Кількість кредитів	Кількість годин	Кількість аудиторних годин	Кількість годин самостійної роботи	Кількість годин консультацій	Форма контролю
II. Цикл професійної підготовки							
<i>2.3. Вибіркові модулі для індивідуалізованого курсу</i>							
1	Актуальні напрями сучасної лінгвістики	2	60	26	30	4	Залік
2	Українська мова в екосистемі трансдисциплінарності	2	60	26	30	4	Залік
3	Соціолінгвістика: теорія та методологія досліджень	2	60	26	30	4	Залік
4	Методи та прийоми лінгвістичних досліджень	2	60	26	30	4	Залік
<i>Всього (не менше 2 курсів)</i>		4	120	52	60	8	1 залік

1. Актуальні напрями сучасної лінгвістики

Викладає: д. філ. н., професор Лучик А. А.

Курс покликаний навчити студентів орієнтуватися у сучасних лінгвістичних напрямках і теоріях, свідомо обирати наукову парадигму, що відповідає інтересам у написанні дисертаційної роботи. Підсумком курсу повинно стати не просте засвоєння певної суми лінгвістичних свідчень, а творче усвідомлення сутності і перспектив подальшого розвитку дослідницьких напрямів, які характеризують сучасну лінгвістичну науку.

Навчальні формати:

- короткий лекційний виклад теоретичних положень;
- практичні заняття із застосуванням отриманих знань у процесі проведення лінгвістичного дослідження;
- письмові творчі (індивідуальні) роботи;
- підготовка і презентація дослідницької роботи (доповідь + матеріали)

Унаслідок вивчення курсу аспірант повинен:

- *Знати:* Основні напрями і теорії лінгвістичних учень, які сформувалися у вітчизняному та зарубіжному мовознавстві.
- *Уміти:* Розрізняти мету й завдання сучасних лінгвістичних напрямів і теорій, адекватно визначати й застосовувати наукові методи та прийоми, виконувати власне наукове дослідження відповідно до напрямку, якому відповідає обрана тема.

Основні теми:

1. Місце лінгвістики у сучасній науковій парадигмі.
2. Теорія і практика сучасних граматичних досліджень.
3. Ономазіологія. Номінативні процеси у мові.
4. Словотвір. Параметри словотвірної системи.
5. Лексикологія. Лексикографія. Фразеологія.
6. Проблеми сучасної семасіології.
7. Дослідження у галузі тексту й дискурсу.
8. Когнітивний напрям у сучасній лінгвістиці. Теорія мовної картини світу.
9. Лінгвокультурологічний підхід до мови.
10. Проблеми сучасної етнолінгвістики.
11. Сучасне зіставне мовознавство: стан і перспективи розвитку.
12. Сучасні напрями у типологічних дослідженнях
13. Гендерна лінгвістика.

2. Українська мова в екосистемі трансдисциплінарності

Викладає: д. філ. н., професор Демська О. М.

Курс пропонує системний погляд на розуміння категорії лінгвального простору, законів його формування, екзистенційних вимірів, еволюційних етапів. Висвітлює питання побутування української мови у контексті мультилінгвального світу; описує сутність кореляції між мовним і позамовним світом, значенням мови у формуванні ідентичності та її простору; осмислює стратегії поширення мови в межах етнічної території та поза її межами, зосереджує увагу на взаємозумовленості між станом і статусом мови в і поза питомим простором побутування.

Навчальні формати: лекції, інтерактивні лекції

Унаслідок вивчення курсу аспірант повинен:

- здобути уміння формувати лінгвістичний світогляд,
- набути розуміння мовної сутності світу, знання про місце, статус, функції etc. української мови в сучасному світі.

Основні теми:

1. Вербалізований світ
2. Українська мова в сучасному світі
3. Лінгвогеографія української мови: від Анни Ярославни до Анн Ярославн у світах
4. Вавилонська вежа чи плавильний котел
5. Мовний код середовища
6. Феномен мовного ландшафту
7. Мовний код простору
8. Мова у парадигмі космополітизму
9. Українська мова і світові мовні рейтинги
10. Мова й економіка
11. Мова і влада
12. Брутальність мови

3. Соціолінгвістика: теорія та методологія досліджень

Викладає: д. філ. н., професор Масенко Л. Т.

Курс покликаний допомогти аспірантам сформувати систему знань та вмінь, необхідних для проведення ефективних соціолінгвістичних досліджень, зокрема ознайомити із проблематикою, понятійним апаратом і методиками соціолінгвістики. Основну увагу зосереджено на стані української мови в соціолінгвістичному аспекті, лінгвосоціальної специфіці мовного життя України; впливі масової двомовності на українську мову, її діалекти; особливостях мішаних українсько-російських форм усного мовлення; змінах у структурі мови, зумовлених впливом екстралінгвальних чинників; специфіці тоталітарного дискурсу, що функціонував в УРСР та його впливі на сучасне політичне життя.

Навчальні формати: лекції, інтерактивні лекції

Унаслідок вивчення курсу аспірант повинен знати:

- Зміст основних соціолінгвістичних теорій, історію соціолінгвістики, зв'язок її з психо- і етнолінгвістикою, методиками соціолінгвістичних досліджень;
- Форми існування мови, роль різних соціальних верств у формуванні літературної мови, соціолінгвістичні аспекти правописної кодифікації;
- Типологію розмовних різновидів побутування мови – койне, соціальних діалектів, сленгу, жаргону, аргю;
- Типи білінгвізму і полілінгвізму, диглосію, мовну інтерференцію та її рівні, мішані форми мовлення як наслідок асиметричної двомовності;
- Типи мовних ситуацій, параметри їх класифікації;

- Мовну політику як галузь прикладної лінгвістики, мовне планування в зарубіжних країнах, типологію мовних політик.

Основні теми:

- Лекція 1. «Предмет і завдання соціолінгвістики»
- Лекція 2. «Соціолінгвістичні аспекти історії української літературної мови»
- Лекція 3. «Соціорівні української мови»
- Лекція 4. «Білінгвізм»
- Лекція 5. «Мовна свідомість»
- Лекція 6. «Мовна інтерференція та її рівні»
- Лекція 7. «Соціальні діалекти»
- Лекція 8. «Мовна ситуація»
- Лекція 9. «Мовна політика Радянського союзу та її наслідки. Мовна політика в Україні в добу визвольних змагань»
- Лекція 10. «Огляд мовної політики зарубіжних країн»
- Лекція 11. «Сучасна мовна політика України»
- Лекція 12. «Мова тоталітарного режиму»

4. Методи та прийоми лінгвістичних досліджень

Викладач: д. філ. н., професор Лучик А. А.

Курс покликаний сприяти формуванню у докторантів цілісної уяви про методологію та методи лінгвістичних досліджень, дозволить їм оволодіти базовими методами, підходами та прийомами лінгвістичних пошуків, застосовувати отримані знання та навички у процесі теоретичної і практичної діяльності.

Навчальні формати:

- короткий лекційний виклад теоретичних положень;
- практичні заняття із застосуванням отриманих знань у процесі проведення лінгвістичного дослідження;
- письмові творчі (індивідуальні) роботи;
- підготовка і презентація дослідницької роботи (доповідь + матеріали)

Унаслідок вивчення курсу аспірант повинен:

- *Знати:* Класифікацію лінгвістичних методів і прийомів, можливості використання загальнонаукових та іншогалузевих методів і прийомів у мовознавчому дослідженні.
- *Уміти:* Застосовувати лінгвістичні та інші методи і прийоми в процесі лінгвістичного дослідження відповідно до його мети і завдань.

Основні теми

1. Поняття про методологію й методи в мовознавстві. Класифікація методів у теоретичному мовознавстві. Етапи наукового пізнання та лінгвістичного аналізу.
2. Мовні одиниці і їхній опис. Мовні одиниці і їхні ознаки. Одиниці мови й одиниці аналізу.
3. Описовий метод та його основні прийоми.
4. Прийоми зовнішньої інтерпретації. Прийоми внутрішньої інтерпретації.
5. Порівняльно-історичний метод. Поняття про історико-порівняльний метод.
6. Лінгвістичні основи метода лінгвістичної географії. Синхронічні і діахронічні аспекти лінгвістичної географії.
7. Порівняння як універсальний лінгвістичний прийом. Зіставний метод. Принципи типологічного аналізу.

8. Методи структурної лінгвістики. Засади структурного методу.
9. Метод безпосередніх складників. Метод дистрибутивного аналізу.
10. Метод трансформаційного аналізу. Метод компонентного аналізу.
11. Метод моделювання. Метод опозицій.
12. Метод стилістичного аналізу. Прийоми нормативно-стилістичної характеристики слів.
13. Соціолінгвістичні методи. Методи психолінгвістики.
14. Математичні методи і прийоми у мовознавстві.
15. Концептуальний аналіз.

НАБУТІ КОМПЕТЕНТНОСТІ

Завдяки оволодінню сукупністю дисциплін, які пропонуються слухачам в рамках освітньо-наукової програми для здобувачів ступеня доктора філософії зі спеціальності «035 Філологія», спеціалізація – «Теорія, історія української мови та компаративістика», обсягом 52 кредити ЄКТС, аспіранти зможуть набути компетентностей, що є необхідними для провадження подальшої наукової та практичної діяльності.

Інтегральна компетентність:

Здатність розв'язувати комплексні проблеми в галузі професійної дослідницько-інноваційної діяльності, що передбачає глибоке переосмислення наявних і створення нових цілісних знань та/або професійної практики.

Загальні компетентності:

1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу;
2. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми;
3. Здатність генерувати нові ідеї (креативність);
4. Вміння враховувати точки зору, що ґрунтуються на різних світоглядних, конфесійних та соціокультурних засадах;
5. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях;
6. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів) ;
7. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо;
8. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями;
9. Здатність до пошуку, обробки та аналізу інформації із різних джерел;
10. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій;
11. Навички передавання й поширення наукових знань;
12. Здатність розробляти й здійснювати наукові проекти;
13. Здатність доказово й обґрунтовано викласти результати власного дослідження українською мовою;
14. Здатність коректно представляти результати наукових досліджень англійською мовою для комунікації і взаємодії в рамках міжнародної академічної спільноти;
15. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності);

Професійні компетентності:

1. Критичне розуміння сучасного стану суспільних процесів, гуманітарних досліджень і дискусій, здатність до самостійного формування системного наукового світогляду і загального культурного кругозору.
2. Здатність самостійно формулювати і вирішувати оригінальні дослідницькі завдання.
3. Глибоке розуміння природи, властивостей розвитку, функцій і системної організації мови в синхронії та діахронії, а також сучасних лінгвістичних теорій.
4. Здатність збирати, аналізувати, систематизувати мовні явища.
5. Здатність знаходити, аналізувати і узагальнювати надбання українського і загального мовознавства з актуальних питань вітчизняної та зарубіжної лінгвістики у зв'язку з іншими науками, уміння критично їх оцінювати та використовувати в дисертаційних дослідженнях.
6. Здатність вільно володіти термінологічним апаратом лінгвістики і вміння застосовувати основні принципи мовного дослідження.
7. Здатність використовувати повний спектр наукових методик для глибокого проникнення в суть мовних фактів і явищ для отримання інноваційних результатів у галузі лінгвістики.
8. Вміння аналізувати та самостійно визначати тенденції та закономірності розвитку мови, глибоке розуміння історичних процесів в українській та інших мовах.
9. Уміння розглядати мову як системне і багатогранне суспільне явище, аналізувати співвідношення: мова і свідомість, мова й суспільство, закономірність розвитку мов, мова як знакова система, структура мовної системи, генеалогія та типологічна класифікація мов, мова й письмо.
10. Здатність класифікувати лінгвістичні методи й прийоми, розуміння умов і можливостей використання загальнонаукових та іншогалузевих методів і прийомів у мовознавчому дослідженні.
11. Розуміння соціальних аспектів мови, оволодіння навиками експертизи мовної політики як галузі прикладної лінгвістики, аналізу мовного планування, ролі мови у формуванні ідентичності.

ОСНОВНІ НАПРЯМКИ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

1. Порівняльно-історичне і типологічне мовознавство .
2. Актульні проблеми загального мовознавства.
3. Українське і слов'янське мовознавство.
4. Індоевропейське й східне мовознавство.
5. Проблеми лексикографії.
6. Соціолінгвістика.
7. Мова і культури.
8. Теорія і методи дискурс-лінгвістики.
9. Проблеми перекладознавства і професійного перекладу.